

PETER SEEWALD

Zadnja vprašanja Benediktu XVI.

»Osebno prijateljstvo s papežem Frančiškom ni le ostalo, ampak se je še okrepilo«

Po številnih pogovorih, ki sem jih smel imeti z Benediktom XVI., so se jeseni 2018 pojavila še nekatera vprašanja, ki sem jih potem predložil. Velik del odgovorov mi je zaslužni papež ostal dolžan. Kajti »kar me sprašujete, pač vodi zelo daleč v sedanji položaj Cerkve«, mi je pojasnil v spremnem pismu 12. novembra 2018. Odgovor bi »neizogibno predstavljal vmešavanje v delovanje sedanjega papeža. Vsemu, kar bi šlo v to smer, sem se moral in se hočem izogniti.«

Papa Benedetto, ali spremljate dogajanje v Cerkvi?

Da.

Niste hoteli napisati duhovnega testamenta. Ali ste to medtem že storili?

Da.

Kot papež ste nemudoma začeli postopek kanonizacije za svojega predhodnika in se odrekli običajnemu roku petih let. Kaj Vas je nagnilo k tej naglici?

Očitna želja vernikov in zgled papeža, ki sem ga sam sodoživljal več kakor dve desetletji.

Glede Vašega papeževanja se pogosto sliši, da ste v kuriji zadeli na mnoge prepreke.

Prepreke so prihajale bolj od zunaj kakor od kurije. Saj nisem hotel zgolj in sploh ne v prvi vrsti pospeševati očiščenja v malem

svetu kurije, ampak v Cerkvi kot celoti. Papež ni najprej papež kurije, ampak ima odgovornost za Cerkev v vsakokratni uri zgodovine. Medtem so dogodki pokazali, da je kriza vere privedla predvsem tudi do krize krščanskega bivanja. To merilo mora biti papežu pred očmi.

Ali je Vatileaks pripomogel k Vaši določitvi, da odstopite?

V svojih *Poslednjih pogovorih* z Vami sem posebej poudaril, da moj odstop nima nič opraviti z afero Paolo Gabriele. Če naj bi pobegnil pred takšnimi pripetljaji, bi bili tudi drugi povodi take vrste. Slej ko prej se mi zdi bistvena papeževa naloga, da jih vzdrži in se ne ukloni pred njimi. Zato moj odstop z vsem tem nima popolnoma nič.

Vaš obisk leta 2009 na grobu papeža Celestina V., edinega papeža, ki je odstopil pred Vami, vse do danes povzroča ugibanja. Kaj je bilo zadaj?

Do obiska na grobu papeža Celestina V. je prišlo bolj naključno. Toda zavedal sem se, da je bil položaj Celestina V. svojevrsten in v nobeni obliki ni mogel biti zgled.

Ameriški novinar Rod Dreher je rekel: »Priatelj, ki je blizu Benediktu, mi je pripovedoval, da se je papež umaknil, ko mu je postalo jasno, da korupcija v kuriji daleč presega to, kar je mogel zatreti.« Je to izmišljeno?

Da.

Stavek iz pridige ob nastopu Vaše službe je posebno ostal v spominu: »Molite zame, da plašen ne pobegnem pred volkovi.« Ali ste predvidevali, kaj vse bo prišlo nad Vas?

Tudi jaz moram reči, da je obseg tega, česar se mora papež bati, premalo upoštevan. Seveda so zadeve kakor *Vatileaks* zoprne ter predvsem za ljudi v širnem svetu nerazumljive in kar najbolj moteče. Toda dejanska ogroženost Cerkve in s tem Petrove službe ni v teh rečeh, ampak v svetovni diktaturi navidezno humanističnih ideologij. Kdor jim oporeka, je izključen iz temeljnega družbenega soglasja. Pred sto leti bi še vsak imel za absurdno, govoriti o homoseksualnem zakonu. Danes je družbeno izobčen, kdor se temu

postavlja po robu. Podobno velja pri splavu in za proizvodnjo človeka v laboratoriju. Moderna družba je na tem, da bi izdelala protikrščanski credo; kdor se mu upira, je kaznovan z družbenim izobčenjem. Strah pred to duhovno močjo antikrista je potem vse preveč naraven. Zares je potrebna molitvena pomoč celotne škofije in svetovne Cerkve, da bi se mu uprli.

Volker Reinhardt, cerkveni zgodovinar na univerzi v Fribourgu v Švici, je rekel: »Zame je odstop Benedikta XVI. dejanje skrajnega distanciranja od stanja Cerkve – in priznanje, da ne more voditi Cerkve tako, kakor bi bilo treba.«

»Skrajno distanciranje od stanja Cerkve« nikakor ni bilo moj namen. Če študiraš cerkveno zgodovino, hitro ugotoviš, da je bila Cerkev vedno mreža z dobrimi in slabimi ribami. H katoliškemu razumevanju Cerkve in vodstvenih služb v njej spada, da si ne izmišljaš idealne Cerkve, ampak da si pripravljen živeti in delovati prav v Cerkvi, ki jo ogroža moč zla.

Janez Pavel II. je leta 1989 zapisal, da bi odstop prišel zanj v poštev ob težki bolezni. Pet let pozneje je prišel do sklepa, da za »zaslužnega papeža v Cerkvi ni prostora«. Ste se kdaj vprašali, kaj bi o Vašem odstopu rekel Vaš predhodnik?

Resnica je, da sta Pavel VI. in Janez Pavel II. zelo zgodaj podpisala izjavo. Z njo sta določila svoj odstop ob bolezni, ki onemogoča ustrezno opravljanje službe. Pri tem sta mislila zlasti na razne oblike demence. Po njunem zgledu sem tudi jaz že dokaj zgodaj podpisal enako izjavo. Ob koncu mojega delovanja mi je postalo jasno, da so mogoče tudi drugačne oblike nezadostne zmožnosti za pravilno opravljanje službe.

S svojo odpovedjo službi ste položili temeljni kamen za novo izročilo v katoliški Cerkvi. Kot prvi Petrov naslednik se imenujete »papa emeritus«. Cerkevni zgodovinarji zatrjujejo, da ni »zaslužnega papeža, ker tudi ni dveh papežev.

Ni mogoče videti, kako naj cerkveni zgodovinar, se pravi nekdo, ki študira preteklost Cerkve, bolje kakor drugi ve, ali more obstajati

zaslužni papež ali ne. K temu bi s svojega stališča rad povedal tole: do konca drugega vatikanskega koncila tudi ni bilo odstopa škofov. Ko je bil naposled po krepkih razpravah uveden odstop za škofo, smo bili takoj pred praktično težavo, na katero nihče ni pomislil: škof lahko postaneš samo v povezavi z določenim škofovskim sedežem. Škofovsko posvečenje je vedno »relativno«, se pravi povezano z dodelitvijo škofovskega sedeža. Ta značilnost zakramenta, zakoreninjena v zakramentu škofovske službe, ima za nerezidencialne škofo (danes večinoma imenovane pomožne škofo) posledico, da moramo najti zanje vsaj umišljen sedež. Za to je bilo na voljo več sto sedežev iz zgodnje Cerkve, ki predvsem z islamizacijo tistih pokrajin niso mogli biti več stvarno zasedeni s škofi. V skladu s tem smo morali tudi za škofa, ki je odstopil, ki torej ni bil več škof svojega lastnega kraja (na primer München, Berlin), najti naslovni sedež (na primer Kartagina, Hipon itn.). Kar kmalu se je pokazalo, da se je število teh sedežev hitro večalo pri naraščajočem številu škofov, ki so odstopili, ali drugih naslovnih škofih, in v kratkem je bil predvidljiv trenutek, ko ne bo več mogoče najti naslovnih škofij.

Kaj to pomeni?

Kolikor vem, je rešitev našel tedanji passavski škof Simon Konrad Landersdorfer, ki je bil zelo energičen in učen mož. Rekel je, da po svojem dejanskem škofijskem sedežu noče dobiti umišljenega. Mu je kar zadostovalo, da je bil »emerito« v Passauu.

Kaj je zaslužni škof ali papež?

Beseda »emerito« pomeni, da ni bil več dejaven lastnik škofovskega sedeža, temveč v posebnem razmerju nekdanjega škofa do svojega sedeža. Torej je bilo treba upoštevati nujnost, da njegovo službo opredelimo do stvarne škofije, ne da bi ga napravili za drugega škofa njegove škofije. Beseda »emerito« pomeni, da je svojo službo popolnoma odložil, a hkrati priznal duhovno povezanost s svojim dotedanjim sedežem kot pravno kvaliteto. Če na splošno naslovni sedež pomeni čisto pravno namišljenost (fikcijo), potem je odslej obstajalo posebno razmerje do sedeža, ki je bil življenjska naloga. To stvarno dano, a zunaj prava obstoječe razmerje do

prejšnjega sedeža je nov, po drugem vatikanskem koncilu izdelan pomen besede »emerito«. Novi pomen ne ustvarja nobene deležnosti pri dejanski pravni vsebini škofovske službe, a hkrati označuje duhovno vezanost kot resničnost. Tako ni dveh škofov, temveč obstaja duhovna naloga; njeno bistvo je, da služi svoji dotedanji škofiji od znotraj, z molitveno zedinjenostjo in podporo.

Ali to velja tudi za papeža?

Ni razloga, zakaj te pravne podobe ne bi prav tako uporabili za rimskega škofa. V tem obrazcu je dano oboje: nobene dejanske pravne oblasti več, toda duhovna pripadnost ostaja, četudi nevidno. Prav ta pravno-duhovna oblika preprečuje vsako misel na vzporednost dveh papežev. En škofovski sedež more imeti samo *enega* lastnika. Hkrati je izražena duhovna povezanost, ki je nikakor ni mogoče odvzeti. Gospodu sem nadvse hvaležen, da dobrotljiva in prisrčna naklonjenost papeža Frančiška do mene omogoča dejansko uresničiti to idejo.

Proti odstopu škofa so prej ugovarjali, češ da je oče; očetovstva pa ni mogoče vzeti nazaj.

Na tem je nekaj pravilnega in nekaj napačnega. Nekdo naravno ostaja oče in človeško-duhovni pomen očetovstva ostaja do smrti. Toda očetovstvo ni samo ontološko, ampak tudi funkcionalno. Obstaja menjava rodov, ko oče odda svoj pravni položaj. Nima več *paterna potestas* (očetovske oblasti), ampak mora v menjavi rodov v pravem trenutku prepustiti krmilo sinu. Vidim, da je to zelo lepo izraženo v načinu, kakršen je bil običajen pri bavarskih kmetih. Obstaja tako imenovani preužitek; prostorsko je to preprosta stanovanjska hiša, ki je poleg velikega dvorišča. Oče sinu »prepusti« svoje posestvo. Izseli se iz velike kmečke rezidence v hišo preužitka in poleg tega prejme »preužitek« v obliki gmotnih dobrin (živež, denar itn.). Tako je zajamčena njegova gmotna neodvisnost, prav tako kakor prehod dejanskih pravic na sina. To pomeni: duhovna plat očetovstva je trajna, medtem ko se glede dejanskih pravic in dolžnosti položaj ustrezno spremeni. Res ni težko videti, da je ta struktura ustrezna tudi za zaslužnega škofa.

Kritiki Vam očitajo, da se ne držite diskretnosti, ki ste si jo sami naložili.

Trditev, da se redno vmešavam v javne razprave, je zlobno popačenje resničnosti. Pri tem pomislim na besede prijateljstva, ki sem jih – na povabilo kardinala Woelkija – posvetil kardinalu Meisnerju ob njegovem pogrebu. Svojo besedo o čolnu Cerkve, ki ga voda nosi v hudih viharjih, sem skoraj dobesedno prevzel iz pridig svetega Gregorja Vélikega. Kdor torej iz takšne prispodobe o današnji Cerkvi, katere bistvene resnice pač ni mogoče resno zanikati, proizvaja nevarno vmešavanje v vladanje Cerkve, se zavestno udeležuje nepoštenega ustvarjanja javnega mnenja zoper mene, kar nima nič skupnega z resnico. Posebno grob, nezaslišan in žalosten primer takega prevračanja je tudi odziv na moje *Poslednje pogovore* z Vami.

Posebno so kritizirali Vaš prispevek o judovskem vprašanju, ki je bil objavljen 12. julija 2018 v Mednarodni katoliški reviji Communio.

»Pripombe« k tematiki krščanstvo in judovstvo sem spisal kot interno besedilo. Kardinalu Kochu, v rimski kuriji pristojnemu za judovstvo, sem poslal to besedilo in izrecno povedal, da ni določeno za objavo. Kardinal Koch mi je potem po daljšem premišljevanju pisal; besedilo je imel za tako pomembno, da naj bi bilo zdaj objavljeno. Prosil me je za dovoljenje in sem mu ga podelil. Morda bi mu moral tudi zaradi svojega ljubega miru odreči. Toda spektakel odzivov, ki je nato prišel od nemške teologije, je tako neumen in zloben, da človek o tem raje ne govori. Dejanskih razlogov za to, da na vsak način hočejo izključiti moj glas, ne bi rad analiziral.

Kardinal Raymond Burke, eden od štirih avtorjev Dubia, ki so izrazili svoje dvome o papeškem dokumentu Amoris laetitia, je novembra 2016 izjavil, da je Amoris laetitia ustvarila zmedo: »V Cerkev je vdrl strašen razkol, in to ni pot Cerkve.« Papež Frančišek ni odgovoril na Dubia. Ali naj bi to naredil bolje?

Do zadnjih vprašanj ne bi rad neposredno sprejel stališča, ker to vodi preveč v konkretnost cerkvenega vodenja. S tem bi zapustil duhovno razsežnost, ki je še moja edina naloga. Predvidevam, da bodo vsi, ki me nenehno obtožujejo zaradi mojih javnih izjav, v

teh odgovorih prav res našli potrditev svojih obrekovanj. Zato vas morem spomniti samo na to, kar sem povedal v svoji zadnji javni splošni avdienci, 27. februarja 2013. V Cerkvi bo sredi vseh muk človeštva in zavajajoče moči hudobnega duha vendarle mogoče spoznati tiho moč Božje dobrote. A temine naslednjih zgodovinskih časov ne bodo kar dopustile neskajenega veselja krščanstva ... V Cerkvi in življenju posameznega kristjana so vedno znova trenutki, ko najgloblje čutimo, da nas Gospod ljubi; in ta ljubezen pomeni veselje, je »sreča«.

Italijanski filozof Giorgio Agamben v svoji knjigi Skrivnost zla. Benedikt XVI. in konec časov izreka prepričanje, da je bil dejanski razlog za odstop klic, ki naj prebudi eshatološko zavest. V Božjem zveličavnem načrtu ima Cerkev pač tudi vlogo, da je hkrati »Kristusova Cerkev in Cerkev antikrista«. Odstop naj bi bil predujem ločitve med »Babilonom« in »Jeruzalemom« v Cerkvi. Namesto da bi se zapisali logiki ohranjanja oblasti, ste z odpovedjo službi poudarili njeno duhovno avtoriteto in jo konec koncev tudi okrepili.

Sveti Avguštin je glede Jezusovih prilik o Cerkvi rekel, da so po eni strani v Cerkvi mnogi ljudje samo navidezno, v resnici pa živijo proti Cerkvi; ter obratno, da so zunaj mnogi, ki – ne da bi to vedeli – kar najgloblje pripadajo Gospodu in njegovemu telesu, Cerkvi. To skrivnostno prepletanje med znotraj in zunaj, ki ga je Gospod ponazoril v različnih priložnostih, si moramo vedno na novo vtisniti v zavest. Vemo namreč, da so v zgodovini časi, ko Božja zmaga nad silami zla postaja tolažeče vidna; in so časi, ko moč zla vse zatemni. Za konec bi rad navedel drugi vatikanski koncil, ki v dogmatični konstituciji o Cerkvi (C I, 8) značilno povzame to Avguštinovo gledanje: »Cerkev ,nadaljuje svoje romanje med preganjanji svetá in tolažbami Boga‘ (Avguštin, Civ. Dei, XVIII, 51, 2: PL 41, 614) ter oznanjuje Gospodov križ in njegovo smrt, dokler ne pride (prim. 1 Kor 11,26).«

V Castel Gandolfu je bilo 23. marca 2013 prvo srečanje med novo-izvoljenim papežem in papežem, ki je odstopil. Absolutna novost v zgodovini. Katere misli so Vas obhajale v tej uri?

Papeža Frančiška sem poznal z njegovih obiskov *ad limina* in iz raznih pisnih stikov, ki jih je imela z njim moja kongregacija. Vrh tega sem vedel, da me je poskušal poklicati takoj po izvolitvi, še preden se je pokazal ljudem z balkona Petrove cerkve. Veselil sem se srečanja s svojim naslednikom in hvaležno vedel, da bo to lepo srečanje med bratoma. V preostalem sem seveda skrbno premislil, kaj naj mu povem, da mu ne bi utrgal preveč časa. To prvo srečanje ostaja v mojem spominu kot dobra luč. Kakor veste, osebno prijateljstvo s papežem Frančiškom ni le ostalo, ampak se je še okrepilo.